

บทบาทของศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในฐานะตัวกลาง
การแพร่กระจายนวัตกรรมทางเทคโนโลยีการศึกษา

นายประดิษฐ์ เดชบุญ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาโสตทัศนศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

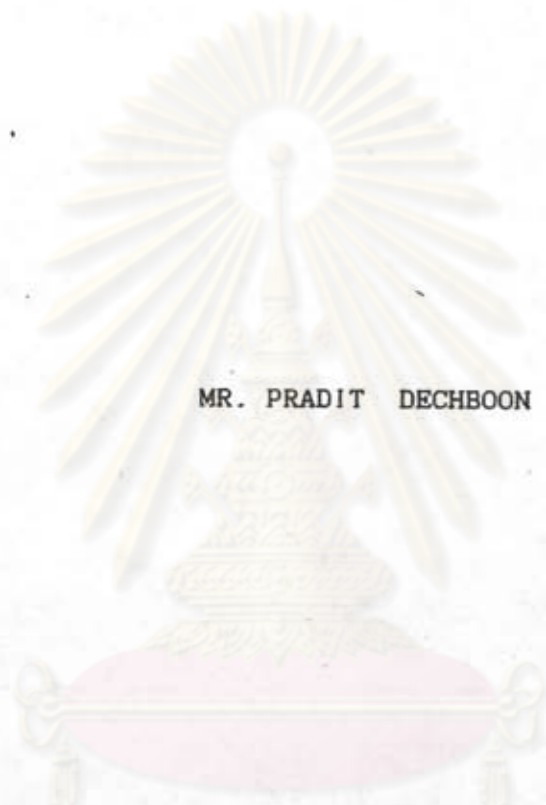
พ.ศ. 2534

ISBN 974-578-846-5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

017316 1178316.51

ROLES OF SUPERVISORS OF PROVINCIAL PRIMARY EDUCATION OFFICE
AS CHANGE AGENTS IN DIFFUSION OF INNOVATIONS IN
EDUCATIONAL TECHNOLOGY

MR. PRADIT DECHBOON

ศูนย์วิทยทรัพยากร

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education

Department of Audio-Visual Education

Graduate School

Chulalongkorn University

1991

ISBN 974-578-846-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์

บทบาทของศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
ในฐานะตัวกลางการแพร่กระจายนวัตกรรมทางเทคโนโลยี
การศึกษา

โดย

นายประดิษฐ์ เดชบุญ

ภาควิชา

โสตทัศนศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา

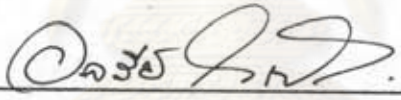
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง

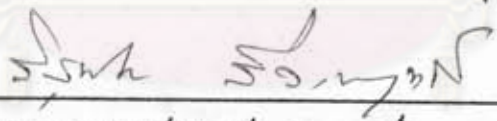

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

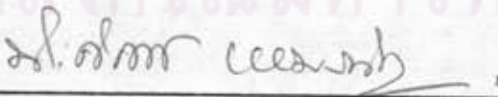

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรากัญ)

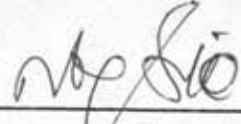
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง)

กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ วิวัฒน์ สิลานพทณี)

กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ สมเชาว์ เนตรประเสริฐ)

กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประดักดิ์ หอมสนิท)

กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกรี รอดโพธิ์ทอง)

ประสิทธิ์ เฉลิมบุญ : บทบาทของศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในฐานะตัวกลาง
การแพร่กระจายนวัตกรรมทางเทคโนโลยีการศึกษา (ROLES OF SUPERVISORS OF
PROVINCIAL PRIMARY EDUCATION OFFICE AS CHANGE AGENTS IN DIFFUSION OF
INNOVATIONS IN EDUCATIONAL TECHNOLOGY) อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.อรจรรย์
ณ ตะกั่วทุ่ง, 102 หน้า. ISBN 974-578-846-5

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาบทบาท และความสัมพันธ์ระหว่างการเห็นความจำเป็น
กับการปฏิบัติกิจกรรมตามบทบาท ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศึกษานิเทศก์ โดยศึกษา
จากบทบาท 5 บทบาท คือ บทบาทในการแนะนำนวัตกรรม บทบาทในการสาธิตการใช้นวัตกรรม บทบาทใน
การฝึกอบรมวิธีใช้นวัตกรรม บทบาทในการให้ความช่วยเหลือในการใช้นวัตกรรม และบทบาทในการเสริม
แรงให้แก่ครูผู้ใช้นวัตกรรม ซึ่งประกอบไปด้วยกิจกรรมย่อย 35 ข้อ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้
คือ ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดทุกจังหวัดและสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
จำนวน 365 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ศึกษานิเทศก์ได้ตระหนักถึงความจำเป็นของบทบาททั้ง 5 บทบาท อยู่ในระดับปานกลาง
และมีการปฏิบัติกิจกรรมของบทบาทอยู่ในระดับน้อย
2. เมื่อพิจารณาถึงกิจกรรมย่อยทั้ง 35 กิจกรรม พบว่า ศึกษานิเทศก์เห็นว่ามีความจำเป็นมาก
11 กิจกรรม ได้แก่ การแนะนำนวัตกรรมโดยการจัดทำเอกสาร การสนับสนุนศูนย์วิชาการจังหวัด เพื่อให้
รายละเอียดเกี่ยวกับนวัตกรรม การช่วยประชาสัมพันธ์ศูนย์วิชาการจังหวัด การสนับสนุนครูผู้สอนให้เผยแพร่
นวัตกรรมไปยังครูคนอื่น ๆ การจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การสรรหาบุคลากรที่มีความรู้มาเป็นวิทยากร
การสนับสนุนให้ครูผู้สอนได้เป็นวิทยากร การจัดให้ศูนย์วิชาการจังหวัดมีบริการให้ความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรม
การให้ศูนย์วิชาการจังหวัดมีนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพไว้บริการ การติดตามผลการใช้นวัตกรรม และการ
ออกนิเทศเพื่อแก้ไขปัญหา

สำหรับการปฏิบัติกิจกรรมตามบทบาทนั้น พบว่า ศึกษานิเทศก์ได้มีการปฏิบัติกิจกรรม 12 กิจกรรม
อยู่ในระดับปานกลาง และ 22 กิจกรรม อยู่ในระดับน้อย มีเพียงกิจกรรมเดียวที่ไม่เคยปฏิบัติเลยคือ
การผลิตบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการเห็นความจำเป็นกับการปฏิบัติตามบทบาททั้ง 5 บทบาท ใน
35 กิจกรรมย่อย พบว่า มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกกิจกรรม

4. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการแพร่กระจายนวัตกรรมคือ ครูที่ยึดวิธีสอนแบบเดิม
ศึกษานิเทศก์มีภาระหน้าที่รับผิดชอบงานมาก ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้บริหารไม่ดี นวัตกรรมที่นำมาใช้
มีความยุ่งยากซับซ้อน และราคาของนวัตกรรมสูงกว่างบประมาณที่ได้รับ

ภาควิชา โสภทัตศึกษา

สาขาวิชา โสภทัตศึกษา

ปีการศึกษา 2533

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

PRADIT DECHBOON : ROLES OF SUPERVISORS OF PROVINCIAL PRIMARY EDUCATION OFFICE AS CHANGE AGENTS IN DIFFUSION OF INNOVATIONS IN EDUCATIONAL TECHNOLOGY. THESIS ADVISOR : ASST.PROF. ONJAREE NATAKUATOONG, Ph.D., 102 PP. ISBN 974-578-846-5

The purposes of this research were (1) to study roles of supervisors of the Provincial Primary Education as change agents in diffusion of innovation in educational technology, (2) to determine the relationship between the perceived necessity and frequency of use of each role, and (3) to identify problems and obstrucles of supervisors in diffusion of innovations. Thirty-five activities were grouped into five major roles: proposer, demonstrator, trainer, helper, and encouraged agent. The entire population of 365 supervisors throughout the country were included in the study. The results revealed that:

1. All five major roles were perceived as moderate necessity and seldom performed.

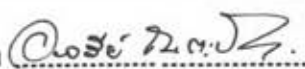
2. According to the 35 activities, supervisors regarded 11 activities as very necessary: proposing innovation by using documents, supporting the provincial academic centres by informing about innovation, publicizing the provincial academic centres, supporting teachers to diffuse innovations to colleagues, conducting training workshops, selecting resource persons and teachers to be trainers, supporting the provincial academic centres to provide information, supporting the provincial academic centres to service effective innovation, conducting follow-up study, and supervising teachers in order to solve problems.

Among 35 activities, 12 activities were moderately performed and 22 activities were spent less frequently by supervisors. It was found that supervisors performed none of CAI constructing activity.

3. Significant relationship at 0.05 level were found between the perceived necessity and frequency of use of 35 activities within 5 major roles.

4. Problems and obstracles of supervisors were: conventional teacher, heavy work load, poor relationship between teachers and administrators, complexity of innovation and lack of proper budget.

ภาควิชา โสตทัศนศึกษา
สาขาวิชา โสตทัศนศึกษา
ปีการศึกษา 2533

ลายมือชื่อนิสิต น.
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ก็ด้วยความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรรถจริย์ ณ ตะกั่วทุ่ง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และ ตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ด้วยดีตลอดมา และขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์วิรุฬห์ สีลาพฤกษ์ รองศาสตราจารย์สมเชาว์ เนตรประเสริฐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประศักดิ์ หอมสนิท และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุกกรี รอดโพธิ์ทอง คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านคือ รองศาสตราจารย์ ดร. เสถียร เขยประทับ รองศาสตราจารย์ ดร. ลำลี ทองชิว รองศาสตราจารย์สมเชาว์ เนตรประเสริฐ อาจารย์อริณัฐ พรหมศิริ อาจารย์บุญชู สนั่นเสียง และ อาจารย์วันชัย สังข์น้อย ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะ และแก้ไขแบบสอบถามเพื่อการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่กรุณาให้ทุนอุดหนุนการวิจัย จำนวน 1,850 บาท อาจารย์ไสว พักขาว ที่กรุณาให้ความร่วมมือในการวิเคราะห์ข้อมูล และ ขอขอบพระคุณ ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดทุกจังหวัด ที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย ตลอดจนเพื่อน ๆ รุ่น C 2 ทุก ๆ คนที่ทำให้กำลังใจ

ท้ายที่สุดนี้ ขอขอบพระคุณ คุณแม่เอียด เชนบุญ คุณอำพร เชนบุญ และคุณกัลยาณี เชนบุญ ที่ให้การสนับสนุนทั้งกำลังใจ และกำลังทรัพย์ ด้วยดีมาตลอด.

ประดิษฐ์ เชนบุญ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
บทที่	
1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
คำถามในการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
คำจำกัดความในการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
การนิเทศการศึกษา.....	9
ความมุ่งหมายของงานนิเทศการศึกษา.....	11
หน้าที่ของศึกษานิเทศก์.....	12
เทคโนโลยีการศึกษา.....	15
นวัตกรรม.....	17
นวัตกรรมทางเทคโนโลยีการศึกษา.....	19
ความสำคัญของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการนิเทศการศึกษา.....	20
ศึกษานิเทศก์กับงานนวัตกรรมทางเทคโนโลยีการศึกษา.....	22
ศึกษานิเทศก์กับงานศูนย์วิชาการจังหวัด.....	23
การสื่อสารและการแพร่กระจายนวัตกรรม.....	24
ตัวกลางการแพร่กระจายนวัตกรรม.....	26
ปัจจัยที่ทำให้การแพร่กระจายนวัตกรรมต้องใช้เวลาแตกต่างกัน....	28
คุณสมบัติและลักษณะของนวัตกรรมทางการศึกษากับการแพร่กระจาย.....	29
การตกลงใจยอมรับนวัตกรรมทางเทคโนโลยีการศึกษา.....	30

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
คุณลักษณะของผู้ยอมรับการแพร่กระจายนวัตกรรม.....	33
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	35
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	39
4 การวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	45
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	65
เอกสารอ้างอิง.....	81
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ.....	87
ข แบบสอบถาม.....	92
ประวัติผู้เขียน.....	102

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 แสดงจำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	40
2 แสดงจำนวนและร้อยละของแบบสอบถามที่ส่งไปและได้รับคืน.....	44
3 แสดงจำนวนความถี่และค่าร้อยละของสถานภาพส่วนตัวของ ผู้ตอบแบบสอบถาม.....	46
4 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ เกี่ยวกับบทบาทของศึกษานิเทศก์ทั้ง 5 บทบาท.....	50
5 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ ระหว่างคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็น กับการปฏิบัติ เกี่ยวกับบทบาทในการแนะนำและการให้ราย ละเอียดเกี่ยวกับนวัตกรรม.....	51
6 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ ระหว่างคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็น กับการปฏิบัติ เกี่ยวกับบทบาทในการสาธิตการใช้นวัตกรรม.....	53
7 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ ระหว่างคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็น กับการปฏิบัติ เกี่ยวกับบทบาทในการฝึกอบรมวิธีใช้นวัตกรรม.....	54
8 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ ระหว่างคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็น กับการปฏิบัติ เกี่ยวกับบทบาทในการให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวก ความสะดวกในการใช้นวัตกรรม.....	55
9 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ ระหว่างคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็นกับ การปฏิบัติ เกี่ยวกับบทบาทในการเสริมแรงให้แก่ครูผู้ใช้นวัตกรรม....	57
10 แสดงค่าเฉลี่ย และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนน ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในด้าน ตัวครูผู้สอน.....	59
11 แสดงค่าเฉลี่ย และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนน ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในด้าน ตัวศึกษานิเทศก์.....	60

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
12	แสดงค่าเฉลี่ย และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนน ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในด้าน มนุษยสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินการแพร่ กระจายนวัตกรรมทางเทคโนโลยีการศึกษา.....61
13	แสดงค่าเฉลี่ย และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนน ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในด้าน ของตัวนวัตกรรม..... 62
14	แสดงค่าเฉลี่ย และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนน ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในด้าน ความสะดวกในการใช้นวัตกรรม..... 63
15	แสดงค่าเฉลี่ย และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนน ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในด้าน งบประมาณในการจัดซื้อนวัตกรรม..... 64

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย